

УДК 343.291

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.18>

ІНСТИТУТ ДОБРОВІЛЬНОЇ ВІДМОВИ ЯК КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКУ ПЕРЕБІГУ СТРОКІВ ДАВНОСТІ СПІВУЧАСНИКІВ

Клименко С.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії СБ України
ORCID: 0009-0004-2629-2133*

Буряк Є.В.,
*викладач спеціальної кафедри
НА СБ України
ORCID: 0009-0003-4722-0924*

Клименко С.В., Буряк Є.В. Інститут добровільної відмови як критерій визначення початку перебігу строків давності співучасників.

У статті досліджується проблема визначення початкового моменту обчислення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності співучасників кримінального правопорушення. Встановлено, що чинна редакція ст. 49 КК України не містить спеціальних положень щодо порядку обчислення строків давності для організатора, підбурювача та пособника, що породжує суперечливу судову практику та унеможливає однакове застосування закону. Досліджено відповідну практику Верховного Суду України, зокрема постанову Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду від 9 вересня 2024 року у справі № 353/999/23, у якій Суд відійшов від формального підходу та пов'язав початок перебігу строків давності з моментом фактичного припинення триваючого злочину, а не з днем його юридичного закінчення. Проаналізовано рішення Вищого антикорупційного суду у справі № 991/9417/23, у якому строк давності для співучасника визначається моментом завершення його власної ролі у вчиненні кримінального правопорушення, що суперечить системній логіці інституту співучасті та принципу акцесорності кримінальної відповідальності. Окрему увагу приділено взаємозв'язку між інститутом давності та інститутом добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця, який залишається поза увагою національної кримінально-правової доктрини. Обґрунтовано авторський аргумент на підставі системного тлумачення ст. 17, 29, 31 та 49 КК України: оскільки організатор, підбурювач та пособник зберігають право на добровільну відмову аж до моменту вчинення кримінального правопорушення виконавцем, саме цей момент є єдиною можливим початком перебігу строків давності для всіх співучасників. До цього моменту їхня участь є юридично незавершеною, а можливість добровільної відмови реальною та юридично гарантованою. Відповідно до ч. 2 ст. 29 КК України відповідальність співучасників є похідною від кримінального правопорушення виконавця, а отже давність так само має відраховуватися з цього моменту. Зроблено висновок про те, що початок перебігу строків давності для співучасників має визначатися моментом вчинення кримінального правопорушення виконавцем як єдиним юридично обґрунтованим критерієм, що впливає із системного тлумачення інститутів співучасті та добровільної відмови.

Ключові слова: строки давності, добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, добровільна відмова співучасників, співучасть у кримінальному правопорушенні, причетність до кримінального правопорушення, організована злочинність, звільнення від кримінальної відповідальності, кримінальна відповідальність.

Klymenko S.V., Buryak Y.V. The institution of voluntary withdrawal as a criterion for determining the commencement of the limitation period for accomplices.

The article examines the problem of determining the starting point for calculating the statute of limitations for bringing accomplices to criminal liability. It is established that the current wording of

Article 49 of the Criminal Code of Ukraine contains no special provisions governing the calculation of limitation periods for organizers, instigators, and accessories, which gives rise to conflicting judicial practice and precludes uniform application of the law. The relevant practice of the Supreme Court of Ukraine is examined, in particular the resolution of the Joint Chamber of the Criminal Cassation Court of 9 September 2024 in case №353/999/23, in which the Court departed from a formalistic approach and linked the commencement of the limitation period to the moment of actual cessation of a continuing offence rather than the date of its legal completion. The ruling of the High Anti-Corruption Court in case №991/9417/23 is analysed, in which the limitation period for an accomplice is tied to the moment that accomplice completed his or her own role in the offence, a position that contradicts the systemic logic of the institution of complicity and the principle of derivative criminal liability. Particular attention is paid to the relationship between the institution of limitation and the institution of voluntary withdrawal from the completion of a criminal offence, which has thus far received no attention in domestic criminal law doctrine. An authorial argument is substantiated on the basis of a systemic interpretation of Articles 17, 29, 31, and 49 of the Criminal Code of Ukraine: since an organizer, instigator, and accessory retain the right of voluntary withdrawal until the moment the offence is committed by the principal, that moment is the only legally sound starting point for the limitation period applicable to all accomplices. Prior to that moment, their participation is legally incomplete and the possibility of voluntary withdrawal remains real and legally guaranteed. Pursuant to Part 2 of Article 29 of the Criminal Code of Ukraine, the liability of accomplices is derivative of the principal's offence, and accordingly the limitation period must likewise run from that moment. It is concluded that the commencement of the limitation period for accomplices must be determined by the moment of commission of the offence by the principal as the sole legally justified criterion, which follows from a systemic interpretation of the institutions of complicity and voluntary withdrawal.

Key words: statutes of limitations, voluntary abandonment of an uncompleted criminal offence, voluntary abandonment by accomplices, complicity in a criminal offence, involvement in a criminal offence, organised crime, exemption from criminal liability, criminal liability.

Постановка проблеми. Інститут давності в кримінальному праві виконує важливу функцію забезпечення правової визначеності та захисту особи від безстрокового кримінального переслідування. Стаття 49 КК України передбачає, що особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минули встановлені строки. Водночас питання про те, з якого саме моменту починається відлік цих строків, особливо у співучасників кримінального правопорушення, залишається предметом наукової дискусії та не завжди однозначно вирішується на практиці.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена тим, що встановлення початкового моменту обчислення строків давності є ключовим елементом забезпечення принципів правової визначеності та справедливості у кримінальному праві. Допущені при цьому помилки правозастосування здатні спричинити суттєві дефекти кримінально-правової кваліфікації, що виявляються як у безпідставному звільненні винних осіб від кримінальної відповідальності, так і в необґрунтованому обмеженні прав та законних інтересів особи.

Особливої теоретичної та практичної складності зазначена проблема набуває стосовно незакінчених, триваючих і продовжуваних кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті, а також у випадках, коли між суспільно небезпечним діянням і його наслідками існує значний часовий проміжок. У таких ситуаціях відсутність усталеного доктринального підходу до визначення початкового моменту перебігу строків давності ставить під загрозу передбачуваність кримінально-правових наслідків і створює реальні ризики неоднакового застосування закону, що, своєю чергою, несумісне з вимогами верховенства права.

Мета статті: на основі аналізу наукових концепцій, законодавчого регулювання та судової практики дослідити дискусійні аспекти визначення початкового моменту перебігу строків давності кримінальної відповідальності співучасників, а також запропонувати конкретні шляхи законодавчого врегулювання виявлених прогалин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обчислення строків давності у кримінальному праві завжди привертала увагу вчених-криміналістів, однак переважно у контексті загальних засад звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Водночас окремі аспекти визначення початкового моменту перебігу строків давності

висвітлювались у працях Н. Антонюк, І. Берднік, В. Довганич, О. Дудоров, М. Крутевич, Т. Ніколаєнко, Т. Нікіфорова, А. Плотнікова, Є. Письменський, С. Рак, Г. Рось, Л. Садонцева, О. Тавлуй, О. Тищенко, П. Хряпінський, А. Ященко та інші.

Проте спеціальні дослідження, присвячені початку перебігу строків давності диференційовано щодо окремих видів співучасників (організатора, підбурювача та пособника) у національних кримінально-правових дослідженнях фактично відсутні. Наявні наукові напрацювання або оминають це питання, або обмежуються констатацією загального правила без урахування специфіки ролі кожного зі співучасників та моменту закінчення їх кримінально-протиправної діяльності. Зазначена практична та доктринальна прогалина обумовлює необхідність спеціального наукового дослідження та визначає його мету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Строки давності у кримінальному праві є встановленими законом проміжками часу, після закінчення яких держава втрачає право на кримінальне переслідування особи, що виступає важливою гарантією дотримання принципів законності та правової визначеності. Це підтверджується практикою Верховного Суду, який виходить із того, що за наявності підстав, передбачених ст. 49 КК України, суд зобов'язаний звільнити особу від кримінальної відповідальності, а строки давності розглядаються як такі, що зумовлюють обов'язковість такого звільнення після їх спливу [1].

Аналогічний підхід простежується і у практиці Європейського суду з прав людини, який наголошує, що строки давності забезпечують правову визначеність та остаточність правовідносин, захищають особу від необхідності протидіяти застарілим обвинуваченням, а також запобігають несправедливості, пов'язаній із розглядом подій віддаленого минулого [2], що ускладнює реалізацію права на захист [3]. Схожу позицію висловлює і Верховний Суд США, який підкреслює функціональне призначення строків давності, пов'язаних як із забезпеченням належної якості доказування, так і ефективності кримінального переслідування, яке має стимулювати державу до своєчасного реагування на кримінальні правопорушення [4].

Відповідно до статті 49 КК України строки давності диференціюються залежно від тяжкості злочину: від двох років для кримінального проступку до п'ятнадцяти років за особливо тяжкий злочин. При цьому початковим моментом обчислення є день вчинення кримінального правопорушення, а кінцевим – день набрання вироком законної сили. Водночас саме практичне застосування цього правила породжує численні спірні питання на практиці.

Слід зазначити, що проблема початку обчислення строків давності має універсальний характер і наукові дискусії та процесуальні рішення за якою є предметом майже у всіх правових системах. Зокрема, найбільш поширеним і законодавчо закріпленим у більшості правових систем є підхід, за яким строк давності починають спливати з моменту завершення вчинення кримінального правопорушення, тобто коли були реалізовані всі елементи його складу [5]. Саме цей стандарт є загальноприйнятим і застосовується як базовий для більшості злочинів.

Зокрема у США в звіті Дослідницької служби Конгресу США (Congressional Research Service, CRS) «Строки позовної давності у федеральних кримінальних справах: огляд» зазначено, що термін давності у кримінальному праві, як правило, починає спливати з моменту завершення злочину, тобто після виконання всіх елементів його складу. Водночас у випадку змови це правило має певні особливості. Загальний підхід у федеральному праві США передбачає, що змова охоплює два елементи: (1) досягнення домовленості про вчинення злочину або обман держави та (2) вчинення хоча б одного явного діяння на виконання цієї домовленості. Оскільки змова за своєю природою може реалізовуватися через низку послідовних дій, строк давності в таких випадках починає перебігати не з моменту першого явного діяння, а з моменту останнього з них. Водночас для складів змови, які не передбачають обов'язковості явного діяння, початок перебігу строку давності пов'язується з досягненням цілей змови, її припиненням або фактичним виходом особи з неї [5].

Окремо слід враховувати, що дії, спрямовані на приховування змови після досягнення її цілей, як правило, розглядаються як природний елемент злочинної діяльності і не впливають на відтермінування початку перебігу строку давності. Водночас, якщо такі дії прямо входили до первісного плану змови та охоплювалися її цілями, вони можуть враховуватися як релевантні для визначення моменту початку перебігу строку давності. Розмежування цих ситуацій у правозастосовній практиці є складним і потребує оцінки змісту обвинувачення у кожній конкретній справі.

Аналогічний підхід застосовується і до так званих триваючих злочинів, для яких характерним є продовження протиправного стану у часі. У таких випадках початок перебігу строку давності може відкладатися, якщо це прямо випливає з формулювання кримінально-правової норми або з природи відповідного правопорушення [5].

У контексті національного законодавства момент початку перебігу термінів давності визначено у ч. 1 ст. 49 КК України, де зазначено, що таким моментом є день вчинення кримінального правопорушення. Відповідно до ч. 3 ст. 4 КК України, часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

Утім, така вказівка законодавця, що мала чітко визначити момент початку перебігу строків давності, зазначеної мети не досягає. Вона не забезпечує належного рівня правової визначеності, що суперечить усталеній практиці Європейського суду з прав людини, відповідно до якої норма права має бути сформульована з достатньою чіткістю та передбачуваністю її застосування [6], а також правовій позиції Конституційного Суду України, згідно з якою юридична визначеність як складова принципу верховенства права передбачає чіткість, зрозумілість та однозначність норм права [7]. Аналізоване положення зазначеним критеріям не відповідає та залишає невирішеним питання про момент початку перебігу строків давності.

На цей недолік вказується і у національній юридичній науковій літературі. Зокрема В. Довганич прослідкував таку неточність у контексті кримінальних правопорушень із матеріальним складом. Вчений зазначає, що положеннями закону про кримінальну відповідальність не визначено, що необхідно вважати днем вчинення кримінального правопорушення, зокрема, чи то день вчинення протиправних дії або бездіяльності, чи то день настання суспільно-небезпечних наслідків, що важливо в контексті виділення окремих видів складу кримінальних правопорушень залежно від конструкції їх об'єктивної сторони (з усіченим, формальним або матеріальним складом). Застосування цього положення у контексті визначення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення з матеріальним складом видається недоцільним, оскільки у такому випадку на етапі вчинення діяння такий вид правопорушення є незакінченим [8, с. 561]

На виключну правову проблему вказує і судова практика України з цього питання. Зокрема, Велика Палата Верховного Суду зазначила, що при вирішенні питання про виключну правову проблему суд має враховувати: реалізацію принципу гуманізму під час тлумачення та застосування конкретного положення закону про кримінальну відповідальність, яке здійснюється за правилом – якщо відповідне положення містить елемент невизначеності й вона не може бути усунута з урахуванням інших конкретних чи загальних положень, таке положення має застосовуватися за найбільш сприятливим для особи варіантом з усіх можливих [9]. Керуючись цим принципом, Вищий антикорупційний суд України у 2023 році зазначив, що початковим моментом обчислення строку давності є день вчинення кримінального правопорушення, а кінцевим – день набрання вироком законної сили. При цьому за співучасті у злочині строк давності обчислюється з дня, коли була завершена роль відповідного співучасника, а не з дня вчинення злочину виконавцем [10].

Водночас такий підхід, за якого початок перебігу строку давності пов'язується із завершенням ролі окремого співучасника, створює суттєві теоретичні та практичні проблеми. Зокрема, у випадках, коли дії підбурювача, організатора чи пособника (інтелектуального), який заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, зняряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення, передують безпосередньому вчиненню злочину виконавцем, строк давності щодо таких осіб може почати спливати значно раніше моменту реалізації кримінально-протиправного наміру безпосередньо виконавця. А в окремих випадках це може призвести до ситуації, коли строк давності може не лише розпочатися, але й повністю закінчитися ще до фактичного вчинення злочину виконавцем.

Така конструкція не узгоджується з природою співучасті як форми спільного вчинення єдиного злочину, відповідальність за який покладається на кожного із співучасників, адже строки давності визначаються автономно щодо кожного учасника. Це породжує нормативний дисбаланс, за якого особа, котра ініціювала або організувала вчинення кримінального правопорушення, може

уникнути кримінальної відповідальності виключно внаслідок особливостей обчислення строків давності – і це незважаючи на те, що кримінальне правопорушення у подальшому було реалізовано виконавцем.

Крім того, такий підхід суперечить функціональному призначенню інституту співучасті, оскільки відповідальність співучасників є похідною від вчинення кримінального правопорушення виконавцем, а отже, її повна кримінально-правова оцінка об'єктивно можлива лише після завершення кримінального правопорушення як цілісного діяння. Відтак виникає ситуація, за якої момент початку перебігу строку давності не узгоджується з моментом виникнення закінченого складу кримінального правопорушення.

У підсумку, застосування індивідуалізованого підходу до визначення початку перебігу строків давності у співучасті ставить під сумнів ефективність кримінально-правового регулювання, оскільки створює ризик фактичної безкарності організатора, підбурювача чи пособника та нівелює превентивну функцію кримінального права.

На протипагу наведеному рішенню ВАКС України слід згадати постанову ОП ККС у складі Верховного Суду від 9 вересня 2024 року, у якій сформульовано правовий висновок щодо обчислення строків давності, передбачених ч. 1 ст. 49 КК України, за вчинення триваючих кримінальних правопорушень.

Суд прямо вказав: днем початку перебігу строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення триваючого кримінального правопорушення є день припинення або переривання вчинення особою відповідного триваючого суспільно небезпечного діяння. Зокрема, ОП ККС ВС констатувала, що кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 197-1 КК України, є триваючим злочином: його склад є закінченим із початку ведення самовільного будівництва на самовільно зайнятій земельній ділянці, однак з цього моменту особа безперервно перебуває в злочинному стані аж до припинення або переривання протиправного діяння [11].

Таким чином, Верховний Суд відійшов від формального підходу, за яким строк давності обчислюється з моменту юридичного закінчення злочину, і не допустив абсурдної ситуації, коли строки давності сплинуть раніше, ніж саме правопорушення буде виявлено і припинено.

Слід зазначити, що якщо відповідне положення КК України містить елемент невизначеності, за відсутності прямої вказівки законодавця необхідно, як вказав Верховний Суд України, враховувати інші конкретні чи загальні положення кримінального законодавства, у нашому випадку це може бути системне поєднання та тлумачення ст. 49 КК України у взаємозв'язку з інститутом добровільної відмови співучасників, врегульованим статтею 31 КК України [9].

Цей взаємозв'язок між двома різними інститутами кримінального права залишається поза увагою національної науки, хоча саме він здатний остаточно вирішити дискусію щодо моменту початку обчислення строків давності для організатора, підбурювача та пособника.

Стаття 49 визначає ключове правило початку обліку строків давності – день вчинення суб'єктом кримінального правопорушення. Тобто законодавець пов'язує це із наявністю в діях особи складу кримінального правопорушення, як єдиної підстави настання кримінальної відповідальності, відповідно до ч. 1 ст. 2 КК України.

Відповідно до ч. 2 ст. 31 КК України організатор, підбурювач та пособник не підлягають кримінальній відповідальності при добровільній відмові, якщо вони відвернули вчинення кримінального правопорушення або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про кримінальне правопорушення, що готується або вчиняється. Зі змісту цієї норми впливає ключова властивість добровільної відмови названих співучасників: вона можлива виключно до моменту вчинення злочину виконавцем. Після того, як виконавець вчинив кримінальне правопорушення, добровільна відмова для вказаних видів співучасників стає юридично неможливою.

Відповідно до ч. 4 ст. 29 КК України, у разі вчинення виконавцем незакінченого кримінального правопорушення інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому кримінальному правопорушенні. Тобто, якщо розглядати початок перебігу строків давності співучасників відокремлено від дій виконавця, то слід визнати, що до моменту вчинення кримінального правопорушення виконавцем, діяння організатора, підбурювача та пособника не утворюють закінченого складу кримінального правопорушення, а їх дії є готуванням або замахом на вчинення кримінального правопорушення, адже стадія вчинення кримінального правопорушення співучасників визначається відповідно до стадії на якій було припинення вчинення кримінального правопорушення виконавцем.

Водночас необхідно враховувати, що готування до кримінального правопорушення та замах на його вчинення не є самостійними підставами кримінальної відповідальності в матеріально-правовому сенсі. Вони набувають кримінально-правового значення лише у випадках, коли кримінальне правопорушення не доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винної особи. Якщо ж співучасник добровільно відмовляється від доведення кримінального правопорушення до кінця, він не підлягає кримінальній відповідальності у зв'язку з відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення – зокрема складу готування або замаху на вчинення кримінального правопорушення.

Таким чином, до моменту вчинення злочину виконавцем чи припинення його вчинення як з причин, що не залежали від його волі чи з причин, що залежали (добровільна відмова виконавця) питання про наявність у діях співучасника завершеного складу кримінального правопорушення чи складу готування чи замаху залишається відкритим, що унеможливило початок перебігу строків давності до настання цього моменту.

Висновки. Системно аналізуючи взаємозв'язок статей 14, 15, 17, 31 й 49 КК України, можна зробити наступні висновки: по-перше, відповідальність співучасників відповідно до положень ст. 29 КК України є похідною від кримінально-протиправного діяння та стадії реалізації кримінально-протиправного умислу виконавцем. По-друге, організатор, підбурювач і пособник мають право на добровільну відмову при незакінченому кримінальному правопорушенні до моменту його закінчення виконавцем чи до моменту коли вчинення злочину виконавцем було перервано (як з причин, що не залежали від волі винного, так і у випадках добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення самим виконавцем). По-третє, відповідно до положень ст. 14 та 15 КК України умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення співучасником чи вчинення ним діяння (дії або бездіяльності) безпосередньо спрямованого на його вчинення не утворюють самостійних підстав кримінальної відповідальності відповідно до ч. 1 ст. 2 КК України за готування чи замах на вчинення кримінального правопорушення доки вчинення кримінального правопорушення не було припинено виконавцем (як з причин, що не залежали від його волі так і у випадку його добровільної відмови). По-четверте, відповідно до ч. 1 ст. 49 КК України строки давності починають спливати з дня вчинення кримінального правопорушення. Якщо ж воно ще не вчинено, то і кримінального правопорушення у його завершеному вигляді, доки зберігається можливість добровільної відмови у співучасників, не існує.

З цього випливає, що обчислення строків давності для організатора, підбурювача та пособника починається з дня вчинення кримінального правопорушення виконавцем чи припинення його вчинення, як з причин, що не залежали від його волі, так і з причин, що від нього залежали (добровільна відмова виконавця). Будь-який інший підхід, зокрема «диференційований», що прив'язує давність до дня власних дій співучасника, фактично ігнорує ту обставину, що до вчинення кримінального правопорушення виконавцем підстав відповідальності за співучасть ще не має, а сама участь у вчиненні кримінального правопорушення залишається юридично «відкритою», в тому числі і для добровільної відмови.

Таким чином, автори дійшли висновку, що системне тлумачення ст. 17, 29, 31 та 49 КК України дає однозначну відповідь: строки давності для організатора, підбурювача та пособника мають обчислюватися з моменту вчинення кримінального правопорушення виконавцем. Саме у цей момент: 1) припиняється право на добровільну відмову; 2) набуває остаточного та незворотного характеру злочинна роль кожного зі співучасників; 3) виникає повна та завершена кримінальна відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 18 лют. 2025 р. у справі № 712/8174/23; Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 2 лют. 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
2. *Stubbings and Others v. the United Kingdom*: judgment of the European Court of Human Rights, 22 Oct. 1996, § 51. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
3. *Coëme and Others v. Belgium*: judgment of the European Court of Human Rights, 22 June 2000, § 146. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
4. *United States v. Toussie*, 397 U.S. 112 (1970). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/397/112>.

5. Doyle Ch. Statute of Limitation in Federal Criminal Cases: A Sketch. Congressional Research Service (RS21121). 2017. URL: <https://www.congress.gov/crs-product/RS21121>.
6. European Court of Human Rights. Case of Sunday Times v. the United Kingdom (No. 1): judgment of 26 April 1979, application no. 6538/74. Strasbourg: Council of Europe, 1979. § 49. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
7. Рішення Конституційного Суду України від 20 червня 2019 року № 6-р/2019 у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів». URL: <https://ccu.gov.ua>.
8. Довганич В.В. Особливості обчислення строків давності звільнення особи від кримінальної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. № 5. 2022. С. 559-563 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/134>.
9. Велика Палата Верховного Суду. Постанова від 2023 року (справа про застосування положень про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності). URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1383642>.
10. Вирок Вищого антикорупційного суду від 04 грудня 2023 р. у справі № 991/9417/23 (провадження № 1-кп/991/115/23). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=115377526&red=1000032c12ca0f1fd6a3a495957d369f03577c&d=5> (дата звернення: 19.03.2026).
11. Верховний Суд. Постанова Касаційного кримінального суду від 9 жовтня 2024 р. у справі № 353/999/23 (провадження № 51-523км24). *Офіційний сайт Верховного Суду*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1669998/> (дата звернення: 20.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.04.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Клименко С.В., Буряк Є.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 4.0